

Stanovisko ARÚ AV ČR, Praha, v. v. i. k ohrožení unikátní archeologické památky v Dobré Vodě, okr. Pelhřimov

Ve 21. století je již téměř ve všech zemích světa, které se pokládají za kulturně vyspělé, nepřijatelná myšlenka úmyslného ničení kulturních památek s posvěcením státu. Výjimky ovšem existují, lze připomenout třeba úmyslné zničení archeologických památek v Afganistanu za vlády Tálibánu; ovšem v Evropě se něco podobného zpravidla neděje.

V České republice, stejně jako v dalších civilizovaných zemích, také platí příslušný památkový zákon. Současně je pro ČR závazný i nadnárodní reglement o ochraně evropského archeologického dědictví, tzv. „Úmluva o ochraně archeologického dědictví Evropy (č. 99/2000 Sb. m. s.),“ zvaný Maltská konvence, který byl implementován do českého právního pořádku dne 23.9. 2000.

V Dobré Vodě se na místě, které je ohroženo obnovou rybníka, zachovaly unikátní historické památky, jež skrývají důležité informace o dějinách středověkého českého státu.

Pokud zde stavebník skutečně provádí celou stavbu pouze pro soukromé účely a ne pro následné podnikání (tzn. že si např. neotevře na březích zamýšleného rybníku placené koupaliště atp.), potom není povinen záchranný archeologický výzkum uhradit.

Zůstává ovšem otázkou, jak zajistit záchranu touto stavbou ničených památek. Podle zákona je vlastníkem archeologických památek příslušný kraj, v tomto případě kraj Vysočina. Pouze v případě, kdy by záchranný archeologický výzkum provedla organizace zřizovaná státem, potom přejdou získané archeologické nálezy do vlastnictví státu. Je proto zcela logické předpokládat, že státní i samosprávné orgány by se měly přirozeně starat o svůj majetek.

Organizace, které mají oprávnění provádět archeologický výzkum, nemají žádnou výkonnou moc, která by je opravňovala k nakládání s krajským či státním majetkem a k jeho ochraně. Organizace, které provádějí archeologický výzkum, nemají ani žádné prostředky, které by mohly věnovat na záchranu cizího majetku. Záchranný archeologický výzkum je totiž ze zákona nonprofitní činností, tzn. že při jeho realizaci nesmí být vytvářen zisk. Všechny prostředky, které jsou na konkrétní archeologický výzkum poskytnuty, jsou do haléře na daný výzkum využity. Proto mohou archeologické instituce pouze upozornit na unikátní nálezy a nebezpečí jejich nezákonného zničení, nemají však možnost takový výzkum zaplatit.

Pokud tedy kraj Vysočina, či potažmo stát, dospěje k názoru, že objevené unikátní památky nemohou být beze všeho vybagrovány, je potřeba poskytnout finance na jejich záchranu. Na druhé straně, dojdou-li příslušní úředníci k názoru, že je nějaké kulturní památky nezajímají a nechají je vybagrovat, pak žádná archeologická organizace nemá prostředky a schopnosti, jak tomu zabránit. Pouze může o takovém přístupu českých státních orgánů informovat na mezinárodním fóru.

Na okraj je třeba doplnit, že celý problém by bylo patrně možné řešit ve spolupráci se Státním fondem životního prostředí ČR. Naše pokusy o vzájemné jednání však narážely ze strany tohoto státního subjektu na hradbu arogantního nezájmu.

doc. PhDr. Luboš Jiráň, CSc.
ředitel Archeologického ústavu AV ČR, Praha, v. v. i.